

Příloha: Popis podporovaných aktivit

Úvod

Cílem je podpora a řešení problémů osob sociálně vyloučených či ohrožených sociálním vyloučením, osob sociálně slabších a znevýhodněných, které žijí v prostředí venkova. Jde o podporu konkrétních cílových skupin, a to zejména rodin s dětmi, seniorů, pečujících osob, osob s nízkou mírou kvalifikace a osob obtížně (hůře) uplatnitelných na trhu práce. Podpůrné intervence směřují zejména do oblasti sociálního začleňování, zaměstnanosti a posilování rodinných vazeb. Jsou realizovány v přirozeném prostředí těchto osob, tj. tam, kde na venkově žijí či pracují. Jsou využívány přístupy a nástroje specifické pro venkovské prostředí s důrazem na aktivní zapojování a participaci členů místních komunit, posilování a rozvoj místních zdrojů a řešení problémů specifických pro venkov. Projekty by měly primárně přispět ke zlepšení životní situace osob s ohledem na jejich potřeby, ke zvýšení jejich pracovních příležitostí a dostupnosti služeb v přirozeném prostředí. Veškeré intervence jsou vedeny záměrem posílit soběstačnost venkova a zapojit místní aktéry do pomoci osobám sociálně či zdravotně znevýhodněným a zvýšit tak jejich šance na plnohodnotnější uplatnění a začlenění v místě, kde žijí. Prostřednictvím CLLD tak přispíváme ke zlepšování kvality života ve venkovském prostoru a vyrovnáváme nerovnosti mezi venkovem a městy.

Půjde o realizaci projektů zacílených na konkrétní jedince v území obce či města (nikoli na anonymní klienty, které teprve po zahájení realizace příjemce vyhledává a oslovuje k účasti v projektu). Projekty mají postihnout specifickou problematiku v širším území celé MAS.

Podporovány jsou aktivity s přímým dopadem na podpořené osoby/ členy komunity, obce či města. Jedná se primárně o přímou práci s cílovými skupinami, sekundárně může být podpořena i dílčí koncepční a metodická činnost anebo vzdělávací a osvětové aktivity směřované k cílovým skupinám a k laické i k odborné veřejnosti.

Nebudou podporovány:

- sociální služby v rozsahu základních činností podle zákona č. 108/2006 Sb., o sociálních službách,
- nástroje aktivní politiky zaměstnanosti podle zákona č. 435/2004 Sb., o zaměstnanosti,
- sociální podniky ve smyslu připravovaného zákona o sociálním podnikání a ve smyslu podmínek v hlavních výzvách,
- dětské skupiny podle zákona č. 247/2014 Sb., o poskytování služby péče o děti v dětské skupině za účelem zapojení rodičů do pracovního procesu,
- příměstské tábory realizované za účelem sladování rodinného a pracovního života v režimu aktivit současné 1.2 OPZ.

Charakter podporovaných aktivit – základní oblasti a příklady aktivit

Podporovány jsou **terénní aktivity a mobilní programy** směřující k podpoře lidí v jejich přirozeném prostředí, popř. **lokální ambulantní programy** s dobrou místní i časovou dostupností i pro osoby závislé na pomoci svých blízkých nebo jiných pečujících osob.

1.1

Programy směřující k **aktivizaci a participaci** cílových skupin a zvyšující jejich **zapojování se** do života v obci/ komunitě – posilování sebedůvěry členů komunity a jejich schopností, ochoty a motivace podílet se aktivně na správě místa, kde žijí, vytváření podmínek pro aktivní participaci lidí na věcech veřejných, pro zplnomocňování, sdílení zodpovědnosti a zapojování do plánování změn, do rozhodování a do přímé realizace opatření na úrovni sousedství, dané lokality, obce, města, mikroregionu dle individuálních schopností; podpora **komunitní (sociální) práce¹ včetně vzniku, fungování a rozvoje komunitních center²** jako neutrálního a otevřeného prostoru, který umožňuje lidem scházet se, společně vytvářet aktivity a řešit sdílené problémy (členové komunity se aktivně účastní na všech procesech v rámci KC včetně jeho řízení a zajištění běžného provozu) – je kladen důraz na **práci celého společenství**, na kterém se podílejí všichni relevantní aktéři z komunity všech věkových kategorií včetně seniorů a dětí za podpory komunitního (sociálního) pracovníka³, který k tomuto účelu může využívat širokou škálu metod (motivování, zvyšování sebedůvěry, podpora vzájemné spolupráce či samoorganizování členů komunity a jejich zapojování do komunitního plánování rozvoje lokality či do iniciace příslušných legislativních změn)

Příklady aktivit:

- **kulturní/ multikulturní aktivity** realizované „samosprávně“, tj. sebeorganizované členy komunity (divadelní představení či výstava fotografií místní mládeže na určitá témata, filmové kluby, specifická podpora členů komunity z pohledu kulturní identity, sebedůvěry a překonávání traumat různého charakteru apod.)

¹ Komunitní (sociální) práce je založená na propojování sdílených potřeb a existujících zdrojů (lidských, materiálních, finančních či jiných) uvnitř komunity a na stanovování dosažitelných cílů na základě možností dané komunity = zplnomocňující proces, který vychází z posilování místních zdrojů; koncentruje se na silné stránky lidí a je posilován zkušeností malých společných úspěchů více lidí, který zvyšuje předpoklady pro udržitelnost výsledků a dosažených změn. V rámci CLLD bude podporována práce s komunitou v širokém slova smyslu, tedy nikoli výhradně komunitní sociální práce garantovaná kvalifikovaným sociálním pracovníkem. Pozice sociálního pracovníka jako garanta komunitní práce bude nezbytná jen v těch projektech, kde to charakter dané situace přímo vyžaduje (tzn. kde se jedná přímo o realizaci sociální práce, k jejímuž výkonu je příslušný výhradně kvalifikovaný sociální pracovník).

² Komunitní centra umožňují vytvářet prostor pro mobilizaci zdrojů uvnitř komunity a pro pomoc při řešení problémů místní komunity za aktivní účasti všech stran, kterých se tyto problémy dotýkají; nejsou výhradně zaměřena na podporu a zapojování lidí s nějakým druhem znevýhodnění, ale jsou široce otevřena všem lidem, kteří žijí v dané lokalitě – dění v komunitním centru vychází z potřeb a kreativity těchto lidí a může zahrnovat široké spektrum aktivit (např. aktivity kulturní a multikulturní, výchovné a vzdělávací, environmentální či aktivity neformálních skupin veřejnosti a občanských iniciativ a dobrovolnickou činnost).

³ V případě potřeby působí v komunitním centru vedle komunitních pracovníků také pracovník s odbornou kvalifikací sociálního pracovníka podle zákona č. 108/2006 Sb., o sociálních službách. Může se jednat o sociálního pracovníka obce či místní neziskové organizace s kompetencemi k činnostem vykonávaným v rámci komunitní sociální práce.

- **výchovně/ vzdělávací a edukační aktivity** pro cílové skupiny a pro laickou i odbornou⁴ veřejnost s cílem posilovat vzdělávání v informační společnosti a přispívat k rozvíjení schopnosti dobře se orientovat v rychle měnícím se světě (komunitní knihovny, doučování, motivační semináře pro mládež zaměřené na budoucí uplatnění na trhu práce, výchova k občanství, podpora zvyšování dovedností pracovat s místní komunitou, přednášky a besedy s odborníky s cílem informovat o možnostech, diskutovat o účinných vylepšeních či místních inovacích, podvečerní kluby, sdílecí kruhy, promítání filmů, točení dokumentů apod.)⁵
- aktivity neformálních skupin veřejnosti a občanských iniciativ vzniklých na základě **zplnomocňujících metod práce** směřujících k řešení místních problémů (rada starších či dospívajících přináší zastupitelstvu náměty na zlepšení kvality života v obci, občansky vedené procesy a projekty, rozvoj zájmových skupin a sítí v sousedstvích přinášející pomoc místním občanům v řešení potřeb a problémů ovlivňujících kvalitu jejich života s dopadem na sociální začleňování a vstup na trh práce, podpora místních lídrů/ autorit z řad členů komunity apod.)
- **environmentální aktivity** a podpora jejich využití (aktivity zaměřené na zvelebování životního prostředí komunity, sběr odpadků, společná kultivace veřejných ploch, komunitní zahrada/ dílna/ doprava atd.)
- **aktivity podporující zapojování cílových skupin do dobrovolnické činnosti** (péče potřebným spoluobčanům na bázi sousedské či generační výpomoci, podpora mezigeneračního setkávání, soužití a spolupráce, dobrovolnické komunitní kluby jako prevence sociálního vyloučení, sousedský jarmark, komunitní kavárna či sdílená kuchyně nebo jídelna, spižárna, lokální potravinová banka včetně zajištění distribuce jídla, pomůcek, potřeb pro domácnost nebo ošacení, bazar, sociální šatník a pomoc v nouzi, pořádání veřejných sbírek za účelem podpory těch nejpotřebnějších v obci atd.)

1.2

Podpora sociální práce na území MAS s důrazem na posílení kompetencí obcí v přístupu k sociálně slabším a znevýhodněným občanům a zvýšení míry zapojení a aktivní participace obcí na řešení jejich situace

Příklady aktivit:

- zavedení či posílení **sociální práce na obcích** tam, kde to situace vyžaduje, podpora spolupráce v oblasti sociální práce na území DSO či MAS, např. sdílený sociální pracovník pro více obcí, mobilní týmy zajišťující výpomoc starším a osamělým občanům apod.
- aktivity zaměřené na podporu **sociálního/ dostupného/ podporovaného/ prostupného bydlení nebo krizového bydlení** (ve smyslu komplexní individuálně cílené podpory pro osoby žijící v takovém typu bydlení)
- zvýšení míry **vzájemné spolupráce a účinné komunikace** obcí a jejich zastupitelstev s dalšími aktéry/ organizacemi/ službami v území (může se jednat o různé formy spolupráce a komunikace – založení nových pracovních skupin, platform, případové konference, fokusní skupiny, či zapojení se do již existujících platformy)

⁴ Odbornou veřejností se myslí např. pracovníci obcí, místních dobrovolných spolků a NNO, zaměstnavatelů, podnikatelů atd. Cílem podpory je posilovat jejich kompetence v oblasti vzájemné spolupráce, aktivizace místních občanů, budování funkčních partnerství a vzájemné spolupráce (přednášky, workshopy, veřejné debaty, exkurze apod.).

⁵ Lidé se něco nového dozvídají a současně se podílí na organizaci takové akce, tj. aktivně se zapojují, participují.

- podpora **lokální koncepční, strategické či metodické činnosti** obcí v oblasti sociálního začleňování ve spolupráci s dalšími subjekty, např. při **aktivním zjišťování potřeb** v obci (průzkumy a šetření lokálního charakteru) nebo při zavádění **koordinovaného přístupu k řešení dané problematiky v území** (koordinace a síťování), např. tvorba obecních plánů prevence rizikových sociálních jevů a krizových plánů obce pro oblast sociálního začleňování

1.3

Aktivity podporující rozvoj a posilování prvků **svépomoci, vzájemné pomoci, sousedské výpomoci, sdílení a výměny zkušeností**, podpora **dobrovolnictví a mezigenerační výměny a výpomoci**

Příklady aktivit:

- **komunitní projekty propojující lidi s obdobnými problémy**, např. rodiče s dětmi s hendikepem či rodiče samozivitelé, svépomocné a podpůrné skupiny rodičů, sdružení pečujících, kluby seniorů, skupinové kluby s přesahem do rozvoje kompetencí, osvojování si nových návyků a zvyklostí, rozšiřování si obzorů v různých disciplínách (projekt může zahrnovat např. vzdělávání, konzultace, facilitace, výjezdové pobyty apod.)
- **sdílení péče formou tzv. homesharingu**, který podporuje integraci lidí se specifickými potřebami do většinové společnosti a zdravou separaci dětí a pečujícím dává příležitost proniknout do jejich světa a učit se vidět ho jinýma očima (projekt může zahrnovat nezbytné vzdělávání a proškolení hostitelských rodin dle individuálních potřeb podporované cílové skupiny, příspěvky hostitelským rodinám na drobné výdaje spojené s homesharingem, pojistné hostitelské rodiny apod.)
- **mezigenerační projekty**, např. hlídání a vyzvedávání dětí aktivními seniory nebo staršími vrstevníky dětí, navštěvování seniorů, osamělých občanů a lidí žijících v izolaci místními dobrovolníky s cílem posilování dobrých vztahů a rozšiřování pocitu sounáležitosti, programy podporující mezigenerační dialog a soužití (projekty mohou být postavené na práci koordinátora, který zajišťuje podporu pro rozvoj těchto aktivit, způsobilým výdajem může být i pojištění dobrovolníků a drobné výdaje spojené např. s dopravou apod.)

1.4

Podpora **sdílené a neformální péče⁶, včetně paliativní a domácí hospicové péče** a zajištění její dostupnosti i v malých obcích a v odlehlých venkovských regionech

Příklady aktivit:

- doprovázení, edukace, poradenství, terapie, asistence a spirituální podpora pro rodinné příslušníky a další blízké a pečující osoby s cílem pomoci jim porozumět

⁶ Pečující osoby často trpí velkou izolovaností od okolní společnosti, jsou permanentně ve službě člověku, o kterého pečují, a jejich okolí to obvykle považuje za samozřejmé. Pečující však bývají velmi často vyčerpaní a vyhořelí, nemají žádný kontakt s vlastními potřebami, nemají se samy o co opírat a z čeho čerpat. Ještě výrazněji se tato izolace pečujících objevuje právě na venkově a zejména v odlehlých obcích. Pečující zde mnohdy žijí i celé roky zcela odděleně od okolního světa, často mají velmi zkreslený obraz reality a zkreslenou představu o mezilidských vztazích.

situaci, stabilizovat sociální zázemí a hledat dobrý smysluplný cíl intervencí, který je v souladu s jejich hodnotovými představami

- zapůjčování kompenzačních a asistivních pomůcek usnadňujících péči v domácím prostředí
- podpora odborných pracovníků poskytovatelů těchto služeb (supervize, vzdělávání, duševní hygiena a prevence vyhoření atd.)

1.5

Zaměstnanostní programy (s výjimkou programů aktivní politiky zaměstnanosti) s cílem přispět ke snížení lokální nezaměstnanosti. Podporovány budou zejména tyto cílové skupiny: osoby dlouhodobě či opakovaně nezaměstnané, osoby s kumulací hendikepů na trhu práce, osoby s nízkou úrovní kvalifikace, osoby se zdravotním postižením, osoby pečující o jiné závislé osoby, osoby pečující o malé děti a vracející se na trh práce z mateřské/rodičovské dovolené, samoživitelé, osoby s jinými znevýhodněními na trhu práce (osoby v hmotné nouzi, s dluhy a exekucemi, ze sociálně vyloučených či odlehlých lokalit, osoby s duševním onemocněním, se záznamem v rejstříku trestů, osoby opouštějící zařízení výkonu trestu odnětí svobody a ústavní zařízení apod.), studenti a žáci posledních ročníků, absolventi, u kterých jsou identifikovány problémy s přechodem do zaměstnání, osoby mladší 30 let, opouštějící předčasně studium a mladí lidé do 30 let bez praxe, osoby ve věku 50+, zaměstnanci aktuálně ohrožení ztrátou zaměstnání apod. Cílem je také umožnit uplatnění kreativních jedinců ve prospěch komunity (např. koordinátoři pro oblast zaměstnanosti v rámci jednotlivých MAS); snaha o úzké propojení s PRV (článek 20 - základní služby a obnova vesnic ve venkovských oblastech). Projekty musí být primárně zaměřeny na podporu zapojení osob z cílových skupin na trh práce, doplňkově mohou být zaměřeny také na koordinaci a síťování služeb zaměstnanosti (propojování veřejných služeb zaměstnanosti se zaměstnavateli, NNO, obcemi a školami), osvětu zaměstnavatelů a vzdělávání členů realizačního týmu, a to zejména v práci s osobami z cílových skupin.

Příklady aktivit:

- komunitní projekty postavené na **sdílení pracovníků, prostor, vybavení, pomůcek** (sdílené dílny, zahrady, zpracovny ovoce, zeleniny, medu, moštárny, zajištění údržby veřejných prostranství apod.), např. projekty realizované MAS, DSO či družstva (*tato aktivita je totožná s aktivitou zahrnutou v části 1.1 komunitní (sociální) práce*)
- **flexibilní formy zaměstnávání** v lokálním kontextu (zkrácené úvazky, rotace na pracovním místě, sdílení pracovního místa, práce na dálku z domova – vhodné zejména pro rodiče s malými dětmi)
- **pracovní mentoring, mezigenerační tandemy na pracovištích** (mladí se učí od pracovníků v předdůchodovém věku, nezkušení od zkušených)
- lokální aktivizační **tréninková pracovní místa, stáže** u zaměstnavatelů (otázka atraktivity pracovního místa a jeho společenské užitečnosti a hodnoty – cílem by mělo být oslovit a přilákat mladé lidi, aby mohli zažít pocit uspokojení, naplnění a hrdosti na to, co dělají a jak se žijí), např. motivační a tranzitní pracovní programy pro absolventy a mladé nekvalifikované neaktivní osoby bez praxe, včetně exkurzí a rekvalifikací, s cílem dokončení alespoň základního či středního vzdělání, zamezení předčasných odchodů ze studia, návratu do vzdělávání, získání pracovních zkušeností a zvýšení jejich šance na následné uplatnění na trhu práce
- **prostupné zaměstnávání** s důrazem na podporu osob dlouhodobě nezaměstnaných v obci, na území svazku obcí či MAS (s vazbou na řešení dalších rodinných a komunitních problémů) a s důrazem na zapojení veřejně/komunitně prospěšných zaměstnavatelů (obce, NNO, MAS, DSO) – zácvik/ trénink pracovních dovedností a

návyků pod dohledem mentora a psychosociálního pracovníka a následně zapojení soukromé sféry (udržitelná pracovní místa na volném/otevřeném trhu práce) – podpůrné aktivity zajistí MAS nebo NNO, které umí pracovat s osobami z cílových skupin, nutná spolupráce s aktéry v území (tj. komplexnější projekty se zapojením řady subjektů, síť soukromých zaměstnavatelů, NNO, veřejně prospěšní zaměstnavatelé, poskytovatelé rekvalifikací, nezbytné služby – dluhové poradenství včetně oddlužení, motivující mzdové ohodnocení, sociální bydlení, psychosociální podpora apod.) Primárním cílem nemělo být jen samotné zaměstnání, ale celkový rozvoj a zlepšení situace těchto osob.

- **komunitně prospěšné zaměstnávání**⁷ s důrazem na podporu místních veřejně prospěšných zaměstnavatelů, kteří primárně uspokojují místní poptávku, nabízejí lokální výrobky a služby a zaměstnávají znevýhodněné cílové skupiny zejména na malých obcích (s cílem např. zachování místního obchodu, zajištění provozu pojízdné prodejny apod.); *aktivita bude provázána s Programem rozvoje venkova, čl. 20 (investice)*. Nedílnou součástí projektu je komplexní individuální práce s osobami z cílových skupin (dluhové poradenství a motivující mzdové ohodnocení, rekvalifikace, mentoring, psychosociální podpora). Nelze podpořit projekt, kde nebude tato aktivita zastoupena (nemyslí se běžné zaučení na pracovišti). Komunitně prospěšné zaměstnávání může být chápáno jako tréninkové pracovní místo, které umožní účastníkovi získat pracovní zkušenosti a v závěrečné fázi mu bude poskytnuta podpora při získávání návazného pracovního uplatnění, stejně tak je však možné další uplatnění u komunitně prospěšného zaměstnavatele, pokud se zaměstnanec se znevýhodněním osvědčí a pokud zaměstnavatel pro toto další uplatnění nalezne finanční prostředky.
- **podnikatelské inkubátory** a podpora **podnikání na zkoušku** (např. podnikatelsko – zaměstnanecká družstva – realizace vlastního podnikatelského záměru s případným finančním příspěvkem družstva); z projektu mohou být hrazeny prostory, drobné vybavení, vzdělávání, poradenství vč. vytvoření podnikatelského plánu, rekvalifikace, diagnostika, zaměstnání pod hlavičkou příjemce (mzdové příspěvky – zaměstnanecká družstva), koordinátor zaměstnanosti, stáže, účast na veletrzích, hlídání dětí
- doplňkově koordinační aktivity a síťování v oblasti zaměstnanosti a osvěta zaměstnavatelů a vzdělávání členů realizačního týmu, a to zejména v práci s osobami z cílových skupin (včetně supervize)

⁷ Podpora tvorby pracovních míst v oblasti:

1) péče o vesnickou pospolitost (udržování sousedských vztahů, péče o staré občany, pomoc sociálně slabým spoluobčanům, spolková činnost, výchova a příprava pokračovatelů v samosprávě obce; průzkumy názorů občanů, kulturní a osvětová činnost, komunitní (sociální) práce, komunitní školství, koordinace dobrovolníků a neformálních pečovatelů apod.)

2) údržba veřejných prostranství, péče o krajinu a ochrana životního prostředí

3) sdílecí a družstevní aktivity

4) informační technologie za účelem zlepšení kvality života v obci

5) občanská vybavenost (zejména služby, např. obchody pro obce)

6) zemědělství (omezený limit de minimis pro prvovýrobu)

Cílem je primárně podpora konkrétních znevýhodněných cílových skupin a sekundárně také zajištění dostupnosti některých veřejných služeb v území (cílem zaměstnanostních programů však není kompenzace nedostatečného systémového financování veřejných služeb ve smyslu záměny za veřejně prospěšné práce).

Podmínky:

- zprostředkování zaměstnání – zajišťuje MAS, pokud má povolení k příslušné formě zprostředkování zaměstnání nebo partner projektu, pokud má povolení k příslušné formě zprostředkování zaměstnání a současně vykonává pro projekt i jiné činnosti, které nelze soutěžit volně na trhu, nebo lze řešit nákupem od agentury práce, která má povolení k příslušné formě zprostředkování zaměstnání, případně může MAS tuto činnost zajistit prostřednictvím Úřadu práce ČR (ÚP ČR) po dohodě s příslušnou krajskou pobočkou ÚP ČR a zároveň za podmínky, že toto zprostředkování nebude započítáno do výstupů OPZ projektů realizovaných ÚP ČR, aby tak bylo vyloučeno duplicitní vykazování výstupů jak v soutěžním projektu, tak v projektu ÚP ČR. Tento postup je možný pouze u účastníků projektu, kteří budou zároveň registrováni na ÚP ČR jako uchazeči o zaměstnání. ÚP ČR není povinen na tuto formu spolupráce přistoupit.
- pokud zprostředkování zaměstnání nezajišťuje MAS, je nutné doložit doklad o zprostředkování

Nebude podporováno:

- podpora stávajících zaměstnanců s výjimkou těch zaměstnanců, kteří jsou aktuálně (v řádu měsíců) ohroženi ztrátou zaměstnání
- podpora tvorby pracovních míst bez komplexní podpory a individuální sociální práce s osobami z cílových skupin (komplexní podporou a individuální sociální prací není myšlen pouze mentoring a další profesní vzdělávání osob z cílových skupin)
- další profesní vzdělávání bez další návaznosti na uplatnění na trhu práce
- nevhodný nákup vybavení a zařízení pro osoby z cílových skupin (preferenci sdílení vybavení a zařízení na úrovni MAS či DSO, případně nákup investic z PRV)
- nástroje aktivní politiky zaměstnanosti

1.6

Posilování rodinných vazeb s cílem podpořit soudržnost a funkčnost rodiny jako uskupení, které zásadním způsobem ovlivňuje životní cestu každého jednotlivce, utváří jeho osobnost a celkově předurčuje stupeň jeho bio-psycho-sociálního zdraví a pohody po celý život

Příklady aktivit:

- podpora sociálně či zdravotně znevýhodněných osob v rodinách včetně podpory dalších pečujících členů rodiny při naplňování jejich specifických potřeb (*viz také podpora sdílené a neformální péče, včetně paliativní a domácí hospicové péče v části 1.4*)
- vrstevnická výpomoc a peer programy (uznatelným nákladem je např. i pojištění dobrovolníků a drobné výdaje spojené s dopravou apod.)
- komunitní venkovské tábory, dětské kluby a jiné možnosti péče o děti s cílem podpořit a rozvíjet přirozené vazby v komunitě („sami sobě“) a s cílem zajistit podporu ve sladování péče o děti s prací a výkonem své profese
- motivační a tranzitní programy (vč. exkurzí) pro žáky a studenty posledních ročníků základních a středních škol a mladé nekvalifikované neaktivní osoby (NEEDS) s cílem dokončení alespoň základního či středního vzdělání, případně návrat do vzdělávání a

zvýšit jejich šance na uplatnění na trhu práce formou zaměstnání či zahájení podnikání včetně následné podpory (*viz také část 1.5 Zaměstnanostní programy*)

- podpora ve sladování péče o děti nebo stárnoucí rodiče s prací a s výkonem své profese
- podpora v aktivním zapojování se seniorů do života v místní komunitě
- programy podporující mezigenerační dialog a soužití (*viz také část 1.3 Aktivity podporující rozvoj a posilování prvků svépomoci, vzájemné pomoci, sousedské výpomoci, sdílení a výměny zkušeností, podpora dobrovolnictví a mezigenerační výměny a výpomoci*)